

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

EXAMENSARBETE

Hösten 2012

Läroarbilden

Kommunikation i förskolan

Pedagogens kommunikation med yngre barn i förskolan

Författare

Malin Svensson

Heléna Eriksson

Handledare

Håkan Sandgren

www.hkr.se

Kommunikation i förskolan

Pedagogens kommunikation med yngre barn i förskolan

Abstract

Studiens syfte är att undersöka på vilka sätt som pedagogen kommunicerar med yngre barn i förskolan. I litteraturen kan man läsa om den sociokulturella teorin, vad kommunikation är och vad pedagogen har för roll. För att ta reda på vilka sätt pedagogen kommunicera med yngre barn i förskolan gjordes observationer i tamburen vid utgång. Här får pedagogen möjlighet att kommunicera om matematik, kroppsuppfattning, höger, vänster m.m. När observationerna utfördes var det snö och kallt ute. Då behövde barnet mycket kläder på sig, vilket gjorde att pedagogen fick en längre tid att kunna föra en dialog tillsammans med barnet. Det gjordes 17 observationer på nio olika avdelningar på fyra olika förskolor. För att se resultatet av observationerna gjordes en tabell, där kan utläsas på vilka sätt pedagogen kommunicera till det yngre barnet. Resultatet tyder på att pedagoger använder sig mest av pedagogisk dialog med yngre barn i förskolan.

Ämnesord: Pedagogens roll, kommunikation, yngre barn

Innehållsförteckning

Förord	5
1. Inledning med bakgrund.....	6
1.1 Problemformulering och syfte.....	6
2. Litteraturgenomgång	7
2.1 Sociokulturell teori	7
2.2 Kommunikationens innebörd och betydelse i förskolan	7
2.2.1 Vad betyder ordet kommunikation?.....	7
2.2.2 Kommunikationens funktioner.....	8
2.2.3 Kommunikativt handlande	9
2.3 Pedagogens roll i kommunikationen	9
2.4 Tecken som Alternativ och Kompletterande Kommunikation.....	12
3. Metod	12
3.1 Observationer	12
3.2 Urval.....	13
3.3 Undersökningsgrupp	14
3.4 Etiska överväganden	14
3.5 Bearbetning	15
3.6 Resultat och analys.....	15
3.6.1 Pedagogisk dialog	15
3.6.2 Monologisk dialog.....	16
3.7 Metoddiskussion.....	17
4. Diskussion	18
4.1 Kommunikationsformer i tamburen	18
4.2 Lärande kommunikation i påklädningssituationen.....	19
4.3 Pedagogens förhållningssätt	21

5. Avslutande reflektioner	22
6. Referenser.....	23
7. Bilagor	25
7.4 Bilaga 1	25
7.3 Bilaga 2	26
7.2 Bilaga 3	28
7.1 Bilaga 4	29

Förord

Vi vill börja med att tacka vår handledare Håkan Sandgren och våra familjer som stöttat oss i vårt arbete med denna uppsats. Vi vill också tacka förskolechefer, pedagoger, föräldrar och barn på de förskolor vi utfört våra observationer.

I vårt arbete i förskolan har vi reflekterat över hur stort lärande det finns i tamburen, om pedagogen tar till vara på de tillfällen som ges. Om pedagogen ser tambursituationen som en lärandesituation och inte ”att alla snabbt ska komma ut”. Genom att vara en närvarande och lyhörd pedagog kan man sätta ord på det som händer i tamburen vid utgång med det yngre barnet. Här kan barnet lära sig kroppsuppfattning, matematik, höger och vänster m.m.

1. Inledning med bakgrund

*Vad kan vara mer praktiskt att studera än människors kommunikation?
Vad vi än gör i livet, vilka vi än lever ihop med, vilka arbeten vi än har
och vilken utbildning vi än skaffar oss, måste vi ju ständigt
kommunicera och samspele med andra människor. Ända sen vår första
stund i livet har vi varit inriktade på att meddela oss med omvärlden
(Nilsson och Waldemarson 2007, s. 10).*

Utgångspunkten för detta examensarbete är dels ett kort avsnitt i läroplanen, dels Vygotskijs syn på små barns lärande som en kommunikationsakt mellan barnet och den vuxne. Citatet ur läroplanen lyder så här: "Förskolans verksamhet ska präglas av en pedagogik där omvårdnad, omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. Verksamheten ska genomföras så att den stimulerar och utmanar barnets utveckling och lärande" (Lpfö98/10, s. 9). För att utmana och stimulera barnets utveckling och lärande så krävs en dialog mellan pedagogen och barnet. Detta är något som även Vygotskij menar, att samarbetet mellan pedagogen och barnet är ett lärande. Han understryker att man som pedagog är både deltagare och utmanare i barnets lärande (Strandberg, 2006). På förskolan ger pedagogen barnet omsorg och utmanar barnet i sin utveckling och sitt lärande. Samspelet mellan pedagogen och det yngre barnet blir en kommunikation som finns i förskolan hela dagarna. Detta fick oss att fundera på hur verkligheten ser ut i förskolans vardag. Är det så att det sker ett lärande hela dagen, och hur ser det lärandet ut i tamburen vid påklädning av det yngre barnet. Med yngre barn menar vi, barn upp till tre år.

1.1 Problemformulering och syfte

Både läroplanen (Lpfö 98/10) och Björklund (2008) menar på "att de som verkar i den pedagogiska verksamheten, ska sträva efter att varje barn ges möjlighet att utveckla ett rikt och nyanserat talspråk samt få kommunicera och uttrycka tankar tillsammans med andra" (Björklund 2008, s.16).

Undersökningens syfte är att undersöka på vilka sätt som pedagoger kommunicerar med yngre barn i tamburen vid utgång. Om pedagogen ska ta vara på varje enskild stund till lärande som erbjuds under dagen så finns dessa stunder även i tamburen. Men frågan är om

det sker. Vid påklädning kan pedagogen prata både matematik, kroppsuppfattning, höger och vänster m.m. Ett annat lärande kan vara att pedagogen stöttar och uppmuntrar barnet till att försöka klä på sig själv. Ofta är det många barn och stämmigt i tamburen och målet att komma ut så fort som möjligt kanske kommer före lärandet. Björklund (2008) skriver att enligt Vygotskij utvecklar och förändrar sig människor hela tiden och att barn tar till sig kunskaper i samspel med omgivningen i alla situationer, så som i den pedagogiska verksamheten, i leken, i tamburen, vid utgång och utevistelsen.

2. Litteraturgenomgång

Här beskrivs en del av den sociokulturella teorin. Men även vilken betydelse kommunikationen har i samspelet mellan pedagogen och det yngre barnet. Det sista avsnittet handlar om ett kompletterande sätt att kommunicera på.

2.1 Sociokulturell teori

Utgångspunkten för denna studie är den ryske psykologen Lev S. Vygotskij som introducerade det sociokulturella perspektivet på 1920-talet. Grundtanken i det sociokulturella perspektivet är att det är genom kommunikation som de sociokulturella resurserna skapas och förs vidare. Redan från födseln bjuds vi in i samspel med andra människor. T.ex. i lekar som tittut eller rulla boll tränas grundläggande regler för samspel och turtagning, namn på saker och personer. Genom att människor i barnets omgivning kommunicerar om händelser i t.ex. leken blir barnet delaktig i hur andra människor uppfattar och beskriver olika händelser (Säljö, 2000). Strandberg (2006) menar att, det blir tydligt att barns språk utvecklas när en pedagog ger ord på vad den menar. Att använda sig av ord i relation mellan dem som pratar utvecklar man språket. Genom att ge barn ett rikt samtal, kan barn utveckla ett rikt språk inuti sina huvuden. Kulturella tecken är något som barn måste ha tillgång till, det är bland annat språket. Att använda sig av inre och yttre aktiviteter blir det ett växelspel av en intellektuell utveckling.

2.2 Kommunikationens innebörd och betydelse i förskolan

2.2.1 Vad betyder ordet kommunikation?

Ordet "kommunikation" betyder att något, en tanke eller en avsikt, ska bli gemensam. Det betyder att vi både kan delar med oss och meddela t.ex. innebörder, känslor, upplevelser, värderingar och handlingar. Det ger oss möjlighet att möta andra människor genom språket

och kommunikationen. Samspelet sker genom att vi använder oss av många olika kanaler samtidigt: språk och tal, mimik och ögonkontakt, gester och kropps rörelser, avstånd och lukter – det är det samfälliga resultatet som är det viktiga (Nilsson och Waldemarson, 2007). I läroplanen (Lpfö98/10) står det att ”förskolan ska uppmuntra och stärka barnens medkänsla och inlevelser i andra människors situation”. Samspelet mellan pedagogen och barnet är därför viktigt att ha när barnet är på förskolan. Pedagogen ger barnet en känslomässig känsla av att se och leva sig in i andra människors situation.

2.2.2 Kommunikationens funktioner

Nilsson och Waldemarson (2007) beskriver olika funktioner som vi människor använder oss av när vi vill dela med oss av våra idéer eller tankar till omgivningen. Den första funktionen de nämner är informationsfunktionen. Den använder vi när vi vill föra fram våra åsikter, känslor eller erfarenheter. En viktig del i vårt samspel är fakta och kunskap och vi delar med oss om vad vi tänker, vet och tycker, och är det något vi behöver veta så frågar vi (Nilsson och Waldemarson, 2007). Detta är en funktion som dagligen används i vår verksamhet inom förskolan av både barn och pedagoger. Det är denna funktion vi pedagoger vill att barnet ska utveckla och använda i samspel med andra människor. Den andra funktionen är handlingsfunktionen. Den ger oss möjligheter att påverka. Vi ser att ett meddelande till en annan människa får olika följder beroende på hur den andra människan tolkar meddelandet och vad den gör med sin tolkning av meddelandet (Nilsson och Waldemarson, 2007). Även denna funktion används av både barn och pedagoger dagligen, t.ex. av de barn som styr leken. Det är denna funktion som ställer till med problem, som kan skapa en konflikt när människor gör olika tolkningar av meddelanden. Den tredje funktionen är en känslomässig eller emotiv funktion. Den innebär att vi vill visa eller väcka känslor hos en annan människa, speciellt i en nära och vanlig relation (Nilsson och Waldemarson, 2007). T.ex. när barn kramar varandra. Om den emotiva funktionen kopplas till den sociala funktionen handlar det om relationer, inflytande och status. Vi kan genom en hälsning, ett leende eller en blick visa att vi sett en annan människa (Nilsson och Waldemarson, 2007). Som när ett barn säger till ett annat barn att det inte får vara med i leken, eller att det inte får komma på ett kalas. Barnet visar också vilken status ett annat barn har genom att bli glad när det ena barnet kommer till förskolan, eller genom att inte ens titta på ett annat när det kommer. Även pedagogen visar genom denna funktion vilken relation och status den har till kollegor och barn. Ellneby (2010, s.12) skriver att ”När två människor är närvarande i ett rum påverkar de varandra. En talande tystnad kan säga mer än ord”. Den fjärde funktionen är den fatiska och är en kontaktfunktion. Det finns

vissa fraser som vi människor använder när vi bara vill småprata eller inleda ett samtal. Vi frågar t.ex. Hej hur är det? Dessa samtal fyller en social funktion och har man roligt ihop och kan skämta är det ett tecken på en bra relation (Nilsson och Waldemarson, 2007). Oftast när barnet kommer till förskolan använder pedagogen denna funktion genom att hälsa och fråga hur de mår. Men pedagogen använder sig även av funktionen till andra pedagoger. Den femte funktionen är en poetisk eller artistisk funktion, det är när en människa har ett budskap i form av en bild, genom rim, alliterationer, citat, tydlig diktion, skämt eller vitsar (Nilsson och Waldemarson, 2007). På förskolan finns det barn som ibland behöver stöd av en bild vid t.ex. aktivitetsbyte. Dessa bilder visar dagens olika aktiviteter i ett schema och visar barnet vad det ska göra härnäst.

2.2.3 Kommunikativt handlande

Det krävs en bekräftelse från andra kommunikationsdeltagare för att kunna föra en dialog mellan människor. I ett möte mellan människor är betydelsen att förhållandet vilar på alla människors lika värde. Detta med tanke på barn som inte har utvecklat verbalt språk (Emilsson, 2008). Enligt Qvarsell (2005) i Emilsson (2008) kan lärande förstås och tolkas på olika sätt, men lärandet är hur det än tolkas varje barns rättighet. Hon menar att vikten av att möta barn med hänsyn och barns perspektiv ligger till grund för kommunikationen i ett lärarstyrt lärande. I konventionen om barns rättigheter, UNCRC (1989), finns tanken om alla barns rätt att göra sig hörda och att deras röster tas emot och får betydelse på något sätt i mötet med andra barn och pedagoger. Det är demokrati att barnet får uppleva att det är en person som räknas, att dess röst blir lyssnad på tillsammans med andra. I vardagen dyker det upp situationer där pedagogen får en stund att samtala med det enskilda barnet och kan sätta ord på det som sker. Eftersom barngrupperna är stora och pedagogerna få, handlar det om att pedagogen tar tillvara på de tillfällen som ges, t.ex. i omsorgssituationer. Och inte minst när barnet tar egna initiativ till ett samtal (Johansson, 2011). I läroplanen (Lpfö98/10, s.11) står det att förskolan ska ”ge barn möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera”. Genom att pedagogen bekräftar och lyssnar till vad barnet har att säga, kan barnet utveckla sin förmåga till att kommunicera.

2.3 Pedagogens roll i kommunikationen

Emilsson (2008) och Pramling Samuelsson (1993) menar att hur pedagogen bemöter barn och deras behov är väsentligt för betydelsen av vilken uppfattning och kunskap som pedagogen har. Men man får nya kunskaper, och uppfattningar förändras och utvecklas genom nya

fortbildningar och erfarenheter. Samhället, tiden och barn förändras och genom det påverkas också barnomsorgspedagoger. Genom att lyfta fram konsekvenser på olika sätt att kommunicera, blir det tänkbart att medvetet reflektera över när och hur det kan vara lämpligt att handla på ett visst sätt. Blir barn bemötta och sedda med respekt och förståelse i en kommunikationsprocess med pedagogen, utvecklar de tillit till sig själva och till sin omvärld i förskolemiljö.

Betydelsen av hur ett samtal med barnet kommer att bli, är hur pedagogen förhåller sig. För att barnet ska känna sig bekvämt i samtalet, måste pedagogen lyssna aktivt och se lugn ut, det skapar en förtrolig och lugn stämning. Om pedagogen är splittrad och okoncentrerad, kan barnet bli orolig och tolka det som pedagogen inte är intresserad av vad barnet har att säga (Ellneby, 2010).

För att befrämja barns känslomässiga, etiska, moraliska och psykiska utveckling, är pedagogens förhållningssätt viktig. För att barnet ska få en vidare utveckling, skaffa sig en identifiering och få ett igenkännande av sin identitet spelar den fysiska miljön och pedagogens varma och personliga förhållningsätt stor roll. Barnet sätter sin interaktion och relatering till omvärlden i centrum för sin inlärningsprocess för att pedagogen har ett barnorienterat pedagogiskt förhållningsätt (Bertolani-Andersson, 1998).

”Pedagogens roll och funktion blir då att planera och programmera sin verksamhet, att regissera och observera, att bekräfta och utvärdera resultat, samt att dokumentera resultatet av barnets och sin egen verksamhet”
(Bertolani-Andersson 1998 s. 70).

Upplevelser och känslor som vistelsetiden på förskolan ger barnet, kan handla om hur man är gentemot sina kompisar, barnets separationer från föräldrarna och personalen, olika typer av frustrationer under dagen etc. Då är viktigt att pedagogen besitter en stor empatisk förmåga, för att kunna sätta sig in i barnets upplevelser. Att som pedagog se barnet efter dess erfarenhetsupplevelser, att försöka förstå vad barnet menar och vad det vill (Bertolani-Andersson, 1998). I läroplanen (Lpfö98/10, s. 7) står det att ”lärandet ska baseras såväl på samspel mellan vuxna och barn som att barn lär av varandra”. Varje tillfälle till kontakt med barn på förskolan där något betydelsefullt kan sägas, är möten vid olika tillfällen i förskolan som kan ske t.ex. vid matsituationen, tamburen, i leken, vid pysslet, i samlingen eller utevistelsen. Det är det som sker under mötet som är väsentligt i samtalet, inte platsen. Som pedagog kan man påverka så att det blir goda samtalsmöten med barnet (Ellneby, 2010).

Diderichen (1991) i Pramling Samuelsson (1993) har gjort observationer där han ser att kommunikation ger trygghet till det lilla barnet. Det lilla barnet som var ängsligt och olycklig fick sitta i pedagogens knä där fick barnet kroppslig kontakt och kunde känna trygghet, men barnet kommunicerade inte med pedagogen. När pedagogen tog barnet i handen, såg barnets ansikte och började kommunicera med barnet kunde de se hur barnet lyste upp. Det är inte bara omsorg som ger trygghet, utan kommunikationen har betydelse för tryggheten för barnet. I läroplanen (Lpfö98/10, s. 4) står det att ”värdegrunden uttrycker det etiska förhållningssätt som ska präglar verksamheten. Barn tillägnar sig etiska värden och normer främst genom konkreta upplevelser”. Barn ser vuxna varje dag och hur den vuxnes förhållningssätt till varandra är. Barn gör det de ser, därför är det viktigt att som vuxen tänka på hur förhållningsättet är gentemot andra.

Johansson (2011) beskriver två olika typer av kommunikativa samspel som hon kunde urskilja i sin studie. Det ena är pedagogisk dialog. Där hade pedagogen fokus på lärande och utnyttjade vardagliga situationer för att kommunikationen skulle bli konkret. Pedagogen hade ögonkontakt med barnet det pratade med och lyssnade intresserat och försökte förstå vad barnet menade. Hon skriver också att ”kännetecknande för kommunikationen är att barn bemöts med respekt och lyhördhet och en närvaro i fysisk och psykisk bemärkelse (Johansson 2011, s. 161)”.

I studien framkom också att barn deltog i samspel på olika villkor. Några som berättare och några som lyssnare. Detta berodde på barnets ålder och dess förmåga att kommunicera. Sällan innehöll dialogerna något ifrågasättande eller skapade några större funderingar hos barnet. Den andra samspelsformen som utspelade sig i Johanssons (2011) studie var en monologisk dialog. Pedagogens kommunikation till barnet var ofta tillsägelser och korrigeringar av det aktuella skeendet. Det var inget samtal där båda bidrog utan mer en instruktion. Ofta saknades ögonkontakt och närhet och ibland även respekten för barnet. Det förekom även att pedagogen inte svarade barnet när det tog initiativet till att samtala. Detta bemötande kan påverka hur barnet upplever sig själv och kan både gynna och missgynna barns självkänsla och respekt för sig själv och andra. Det kan också påverka barnets syn på sig själv som samtalspartner. Om pedagogen av någon anledning inte tror att barnet kan delta i ett samtal lär det sig inte heller något språk.

2.4 Tecken som Alternativ och Kompletterande Kommunikation

När pedagoger använder tecken som stöd, ser barnet tecknet och hör ordet. Genom att lära barn olika tecken för ord, kan både pedagogen och barnet lättare förstå varandra. ”TAKK står för Tecken som Alternativ och Kompletterande Kommunikation. Det innebär att man kompletterar det talade språket med teckenspråkrörelser för att förtydliga det man säger. Genom att teckna gör man det lättare för barn att förstå, att bygga upp ordförrådet och framförallt kommunicera” (Tisell, 2009, s.8). Barn på förskolan kan lättare förstå och bli förstådda genom att de lär sig olika tecken och kan använda sig av det. Ernklev (2012) menar att det inte är något som förhindrar barns talutveckling genom att de använder sig av tecken för att kommunicera. I samhället består kommunikationen till 99 % av tal, alltså kommer alla barn ha chans att använda sig av tal som kommunikationssätt. Genom att använda sig av tecken stimuleras kommunikationen. Använder barn sig av tecken som ett kommunikationssätt kommer barn på vad kommunikationen är till för och hur det används. Från tecken till tal blir då inte så stort och besvärligt, barnet behöver inte använda sig av något som känns besvärligt. Många barn använder sig parallellt av tecken, tecken och tal och bara tal. Är det ett ord som barnet inte kan säga, använder det sig av tecken. De ord som barnet kan säga säger det. Medan andra ord kräver att barnet använder sig av både tal och tecken. Det är en normal utveckling för barn som tecknar, precis som att det talande barnet säger vissa ord helt obegripligt och andra ord ordbegripligt.

3. Metod

I detta avsnitt beskrivs metoden som är observationer, vilka som är undersökningsgruppen och hur undersökningen har gått till. Avsnittet avslutas med en analys av resultatet och en metoddiskussion.

3.1 Observationer

Syftet med undersökningen är att studera på vilka sätt pedagogen kommunicerar med det yngre barnet. Patel & Davidsson (2003) och Denscombe (2009) menar att syftet med observationer är att fånga kommunikationen i dess naturliga miljö och att observera de tillfällen av kommunikation som skulle uppstått oavsett om observationen hade ägt rum eller inte. I enkäter och intervjuer måste individen ha en minnesbild som den ska föra vidare så att vi tolkar den rätt (Patel & Davidsson, 2003). En faktor att ha med i beräkningen är att varje forskare ser olika på samma situation (Denscombe, 2009). Observationer är en bra teknik att

använda sig av till små barn som saknar tillgång till verbal kommunikation. Det finns olika varianter av observationer. En variant är att i förväg arbetar fram ett observationsschema, en så kallad strukturerad observation, och bestämma vilka skeenden och beteenden som ska observeras. En annan variant, en så kallad ostrukturerad observation, är när man inte har ett färdigt observationsschema utan har ett syfte med att använda observationerna till att få in så mycket information som möjligt. Även om man ska göra en ostrukturerad observation behöver man vara väl förberedd och ha en noggrann planering. Både när man gör strukturerade och ostrukturerade observationer behöver man som observatör vara kunnig och väl bekant med vad som ska observeras (Patel & Davidsson, 2003).

Man kan vara en deltagande eller icke deltagande observatör. Man kan även vara en känd eller icke känd observatör. En deltagande observatör är med i situationen och går in som representant i gruppen. Är den deltagande observatören känd för gruppen, måste alla i gruppen vara villiga att godta observatörens närvaro. Det är viktigt att observatören förhåller sig, utåt sett, opartisk. En nackdel med att vara känd observatör i gruppen är att det som observeras inte blir gruppens naturliga beteende. Att vara en icke känd deltagande observatör kan medföra att man inte kan observera allt man skulle behöva. Även för en icke känd deltagande observatör måste alla i gruppen godta observatörens närvaro. Det är viktigt att den icke kända deltagaren är utanför det aktuella skeendet. Närvaron av observatören påverkar gruppens beteende, därför bör observatören avvakta en stund innan den börjar observera. Gruppen vänjer sig vid att observatören är där och deras beteenden blir som vanligt efter en stund (Patel & Davidsson, 2003).

Vi valde att använda oss av ostrukturerade observationer och vi var icke deltagande observatörer. Observationerna genomfördes med hjälp av papper och penna och de varade i cirka fem till tio minuter. Vi valde att göra observationer i tamburen för att se om pedagogen använde detta tillfälle till att kommunicera med det yngre barnet. Vi gjorde 17 observationer i tamburen på 14 olika pedagoger. I tamburen fanns allt från tre till tio barn och en till två pedagoger. Någon tambur var liten och trång någon annan tambur var stor och luftig. Under de veckor som observationerna pågick var vädret mycket kallt och det var mycket snö ute.

3.2 Urval

Vi valde att göra observationer av pedagoger. Pedagogerna är utbildade barnskötare och förskollärare på olika förskolor. I observationerna fokuserade vi på de olika sätt pedagoger kan kommunicera med yngre barn i tamburen vid utgång.

3.3 Undersökningsgrupp

Vi valde att observera pedagoger på nio olika avdelningar på fyra olika förskolor. Pedagogerna är alla kvinnor, utbildade barnskötare och förskollärare och är i åldrarna 30-60 år. De har olika antal yrkesår och erfarenheter angående arbetet i förskolan. Fem av avdelningarna är integrerade, vilket innebär att barnen är i åldrarna ett till fem år. De fyra andra avdelningarna är småbarnsavdelningar, det innebär att barnen är i åldrarna ett till tre år. Barnantalet på de olika avdelningarna varierade mellan 12-18 stycken. Förskolorna ligger i två olika kommuner.

3.4 Etiska överväganden

Individskyddskravet ingår i de forskningsetiska principer som är till för att skydda individen i humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Det är indelat i följande fyra huvudkrav (HSFR, 1990): Informationskravet innebär att ”forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte (HSFR, 1990)”. Detta innebar att vi informerade de pedagoger (bilaga 1) och föräldrar (bilaga 2 till föräldrar 1) (bilaga 2 till föräldrar 2) vars barn det berörde, om vår undersökning och vårt syfte. Samtyckeskravet innebär att ”deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan (HSFR, 1990)”. Vi informerade föräldrar och pedagoger om att de kunde avbryta medverkan om de ville, utan att ange skäl till avbrottet. Konfidentialitetskravet innebär att: ”uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem (HSFR, 1990)”. I observationerna har inga namn och personuppgifter använts och i undersökningen benämns de ingående personerna som barnet eller pedagogen. Under arbetets gång har alla observationer förvarats inlåsta och förstörs när arbetet är klart. Nyttjandekravet innebär att: ”uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål (HSFR, 1990)”. När vår undersökning är godkänd kommer vi att förstöra alla observationer som gjorts.

Vi började med att fråga förskolecheferna om vi fick göra observationer på deras förskolor (bilaga 3). Vi valde att lämna skriftlig information till samtliga föräldrar på avdelningen, eftersom vi inte kunde veta i förväg vilka barn som skulle bli delaktiga. På några förskolor fick föräldrar skriftligt lämna sitt godkännande till att barnet medverkade i undersökningen (bilaga 2 till föräldrar 1). På de andra förskolorna fick föräldrar skriftligt lämna sitt icke

godkännande till medverkan (bilaga 2 till föräldrar 2). Pedagogen fick skriftligt lämna in sitt godkännande (bilaga 1).

3.5 Bearbetning

I litteraturgenomgången går det att läsa om pedagogisk dialog, monologisk dialog och tecken som stöd. Vi utgick från dessa olika sätt att kommunicera när vi bearbetade observationerna och fick ett resultat. Vidare gjordes en sammanställning av resultatet som presenteras i en tabell (bilaga 4).

3.6 Resultat och analys

Vi valde att redovisa observationerna i en tabell (bilaga 4). Resultatet av observationerna, på vilket sätt pedagogen kommunicerar med yngre barn i tamburen vid utgång, kan utläsas i tabellen (bilaga 4). I litteraturgenomgången går det att läsa om pedagogisk dialog, monologisk dialog och tecken som stöd. Vi utgick från dessa olika sätt att kommunicera och gjorde en tabell (bilaga 4) för att visa sammanställningen av resultatet från våra observationer. Siffrorna är antalet observationer som vi gjort. Kryssen representerar de olika sätt som pedagogen kommunicerar med det yngre barnet.

3.6.1 Pedagogisk dialog

I observationerna kunde utläsas att en pedagogisk dialog är den samspelsform som pedagogen använder mest.

Dialog

I SAOL (Svenska Akademiens ordlista) förklaras dialog: ett samtal som konstform. Med dialog menar vi att pedagogen samtalar med barnet. Det kan vara att pedagogen inbjuder barnet till att föra ett samtal. T.ex. pedagogen frågar barnet vilken mössa vill du ha? Men detta behöver inte innebära att barnet svarar pedagogen. I många av observationerna blev det en envägskommunikation på grund av barnets ålder. Strandberg (2006) menar att, barns språk utvecklas när en pedagog ger ord på vad den menar. Och genom att ge barn ett rikt samtal, kan de utveckla ett rikt språk inuti sina huvuden.

Lärande

I SAOL förklaras lära: undervisa, inhämta kunskap i och lär sig: inhämta, tillägna sig. I tambursituationen får barnet ett lärande om bland annat kroppsdelar, klädesplagg och matematik. T.ex. pedagogen säger till barnet att stoppa i armen i overallen. När pedagogen

ska hjälpa barnet att ta på vantarna nämner de fingrarana som kommer rätt i vanten.

Pedagogen frågar barnet om barnet kan ta på mössan på huvudet själv.

Ögonkontakt

I en del av observationerna satt pedagogen på knä eller på en pall framför barnet och hade ögonkontakt. SAOL förklarar ordet kontakt: förbindelse; bekantskap. Pedagogen har en ögonförbindelse med barnet. Genom att pedagogen använder sig av ögonkontakt till barnet kan pedagogen se på barnet, genom barnets kroppsspråk och ansiktsmimik, vad barnet vill eller inte vill.

Lyssnade

SAOL förklara ordet lyssna: försöka höra; uppmärksamt höra på. I en observation kunde det utläsas att pedagogen uppmärksamt hörde på, när barnet frågade vilka barn det var som var på ett fotografi som hängde på väggen. Barnet frågade och pedagogen svarade genom att säga namnet på den som barnet pekar på. I en annan observation pekar ett barn på sin mössa och försöker säga ordet mössa. Pedagogen bekräftar barnet med att säga att det är barnets mössa. Genom att pedagogen lyssnar på vad barnet har att säga och svarar det, får barnet en bekräftelse.

Respektera

Att visa barnet att man respekterar dess åsikt gör man genom att visa, att det som barnet har att säga har betydelse. T.ex. om barnet säger att det vill ha en annan mössa, får det en annan mössa. Eller om barnet säger att det tycker det är varmt i tamburen, så öppnar pedagogen dörren lite. Med respekt menar vi är att pedagogen bemöter barnet genom att lyssna till vad barnet har att säga. Emilson (2008) och Pramling Samuelsson (1993) menar att barn som blir bemötta och sedda med respekt och förståelse i en kommunikationsprocess med pedagogen, utvecklar tillit till sig själva och till sin omvärld i förskolemiljö. SAOLs förklaring till ordet respektera är: ha respekt för; högakta; ha försyn, ta hänsyn till.

Närvarande

Att vara närvarande, är att man som pedagog ägnar sig åt barnet och lyssnar på det under den tiden det tar att klä på sig. SAOLs förklaring till ordet närvarande är: som finns på plats; nuvarande; nu.

3.6.2 Monologisk dialog

Något som pedagogen inte använde sig mycket av var monologisk dialog som samtalsform.

Instruktion

Vid ett tillfälle säger pedagogen till barnet att hämta sin fleecetröja på sin hylla, här ger pedagogen barnet en instruktion om vad barnet ska göra. SAOLs förklaring till ordet instruktion är: anvisning; sammanfattning av anvisningar.

Inte ögonkontakt

I några av observationerna hade pedagogen barnet i sitt knä under påklädningen. Oftast sätter pedagogen dem i knät för de behöver stöd i ryggen för att inte ramla. Här får pedagogen ingen ögonkontakt med barnet.

Inte närvarande

Vid ett tillfälle gick ett barn för att hämta sin fleecetröja, men kunde inte själv få ner den från sin hylla. Under tiden pedagogen sa att barnet skulle hämta sin fleecetröja, hjälpte pedagogen ett annat barn. Detta gjorde att pedagogen inte var närvarande och såg att barnet hade behövt hjälp med att ta ner sin fleecetröja. SAOLs förklaring till ordet närvarande är: som finns på plats; nuvarande; nu.

3.7 Metoddiskussion

De situationer som vi observerade hade uppstått oavsett om vi varit där eller inte. Vi var kända för de pedagoger vi observerade. Men på vilket sätt pedagogens naturliga beteende påverkas av vår närvaro kan man inte riktigt veta. Däremot vet man att de påverkas. Även barnet påverkas av att det sitter en okänd person i tamburen med papper och penna. Det är något som inte tillhör vardagen. För en del barn var vi kända person, för andra var vi okända.

Det är svårt att hinna anteckna allt man ser och hör i ett observationstillfälle. Något som varit enklare om man kompletterat observationen med att filma. Då kan man se situationen flera gånger. Man kan också vara fler personer som observerar samma situation och får då ett bredare resultat.

Eftersom pedagogerna på de olika avdelningarna hade löst tambursituationen på olika sätt var förutsättningarna olika. Vid något tillfälle var det endast en pedagog med några få barn. Och vid ett annat tillfälle var det fler pedagoger och fler barn. Detta medför att observationstillfällena inte var identiska. Vi upplevde att vissa pedagoger hamnade i mer stressade situationer än andra.

Vi skriver om tolkningar vi gjort utifrån observationerna. Att lärandet i tamburen inte sker medvetet. För att få ett svar på vår tolkning, hade vi fått komplitera undersökningen med intervjufrågor till pedagogen.

4. Diskussion

Här diskuteras resultatet av de olika sätt som pedagogen använt i kommunikationen med det yngre barnet.

4.1 Kommunikationsformer i tamburen

I observationerna kunde utläsas att pedagogen hade ögonkontakt med det yngre barnet när hon satt på knä eller på en pall framför barnet. Då använde sig pedagogen av den emotiva funktionen under samtalet. Vid flest tillfällen fördes en envägskommunikation dvs. pedagogen pratade och barnet lyssnade. Detta kan bero på barnets ålder. Vid de tillfällen som barnet hade ett språk fördes ett samtal. Strandberg (2006) menar att, det blir tydligt att barns språk utvecklas när en pedagog ger ord på vad man menar. Att använda sig av ord i relation mellan dem som pratar utvecklas språket. Vår tolkning är att när pedagogen samtalar med barnet genom att dela sin kunskap om t.ex. vilka kläder barnet skulle ha på sig på grund av kylan ute, använde sig pedagogen av informationsfunktionen. Oftast handlade samtalen i tamburen om påklädningssituationen. Vilka kläder som barnet hade på hyllan och vad det behövde ha på sig. Hur kallt det var ute? Vilket klädesplagg de skulle börja ta på sig? Vilka vantar var bäst? Vilka skor var varmast? I dessa samtal användes handlingsfunktionen. Bland annat när barnet ville påverka sin situation genom att säga att det ville ha en annan mössa än den som pedagogen tagit fram. Vid ett tillfälle handlade samtalet om något annat ämne än påklädningssituationen. Då tittade barnet på ett fotografi av barngruppen i tamburen, och samtalet kretsade kring vilka barn som var på bilden. Pedagogen bekräftar barnet genom att säga namnet på de barn som barnet pekar på.

I de observationer som gjordes på småbarnsavdelningarna kunde utläsas att pedagogen hade lättare att fokusera på ett barn i taget utan att bli avbruten. Att pedagogen blev avbruten hände däremot oftare på syskonavdelningarna då det även befann sig äldre (tre till fem år) barn i tamburen. Då avbröt pedagogen sin dialog med det yngre barnet för att hjälpa det äldre. Det yngre barnet började då med en annan aktivitet som att t.ex. gå och sätta sig på en bänk och titta ut. Ett barn gick bort till ett annat barn och började prata. Vid ett annat tillfälle tog det yngre barnet av sig alla kläder som det hade fått på sig. Detta pågick tills pedagogen

återupptog sin dialog med det yngre barnet. Eller så kom det en annan pedagog som fortsatte klä på det yngre barnet vilket ofta resulterade i att det yngre barnet fick samma frågor igen av den nya pedagogen dvs. Vad ska du ha på dig? osv. Andra situationer som avbröt pedagogens kommunikation med det yngre barnet kunde vara att ett barn lämnades av sina föräldrar i tamburen under påklädningen. Då var pedagogen tvungen att avbryta kommunikationen med det yngre barnet för att ta emot det nyanlända barnet. I det samtal som startade med det nyanlända barnet användes kontaktfunktionen. Pedagogen började samtalet genom att fråga hur barnet mår. Kommunikationen kunde också avbrytas av en annan pedagog som ville ha stöd i en diskussion med ett annat barn angående t.ex. klädval.

Två avdelningar som vi gjorde observationerna på, använder sig av tecken som stöd i verksamheten. Men i observationerna kan det utläsas att pedagogen inte använde sig av tecken som stöd i tamburen. Om pedagogen hade använt sig av tecken som stöd i tamburen kunde då kommunikationen mellan pedagogen och barnet blivit annorlunda? Hade lärandet med barnet blivit mer preciserat? T.ex. pedagogen säger ordet mössa samtidigt som pedagogen visar med tecken. När man visar ord med tecken, pratar man inte lika snabbt som man kanske gör i vanliga fall. Tisell skriver (2009, s.8) "genom att teckna gör man det lättare för barn att förstå, att bygga upp ordförrådet och framförallt kommunicera". För att barnet ska se tecknet tydligt blir det att pedagogen gör tecknet saktare.

4.2 Lärande kommunikation i påklädningssituationen

I läroplanen (Lpfö98/10) står det att arbetet i förskolan ska präglade lärandet, utvecklingen, tryggheten och omsorg till det enskilda barnet. I observationerna kunde vi se att det sker ett lärande vid påklädningen. Vilket vi inte riktigt trodde att det gjorde. Pedagogen nämner alla klädesplagg som barnet tar på sig.

Pedagog: Vi börjar med overallen.

Pedagog: Och här har vi vantarna.

Många kroppsdelar blir benämnda så som ben, armar, huvud, händer fötter osv.

Pedagog: Sätt mössan på huvudet.

Pedagog: Stoppa in armen i overallen.

Pedagog: Tryck ner händerna i vantarna.

I läroplanen (Lpfö 98/10) står att förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förståelse för läge, riktning, antal, ordning, talbegrepp och tid. I tamburen användes många av dessa begrepp t.ex. fått **i** benen, dra **över** vantarna, hämta vantarna **på** hyllan, ställ dig **upp**, tryck **ner ett** ben, stoppa **in** handen, **många** fina färger, vi tar kragen **först**, **sen** ska vi gå ut, **nästa** fot, sätt dig **här**, dina stövlar står **där borta**, **fler** strumpor. Andra begrepp som diskuterades var att barnet blev varmt och att snön ute var kall.

Mycket av lärandet som sker i hallen blir konkret. Pedagogerna benämner vantarna samtidigt som pedagogerna håller vantarna i handen. Barnet både ser vantarna och hör ordet vantar. Och barnet fick bekräftelser på det som det sa. Ett barn pekade på sin mössa och försökte säga ordet mössa. Pedagogerna svarade då med att säga att det är barnets mössa. Ett barn som står och väntar i hallen fullt påklädd gnäller lite. Pedagogerna svarar att hon förstår att det är varmt, och att de snart ska gå ut.

Vid de tillfällen som pedagogerna hjälpte mer än ett barn i taget blev pedagogerna okoncentrerade och ögonkontakten med barnet uteblev. Barnet blev inte bekräftat när det gjorde som pedagogerna sa, på grund av att pedagogerna inte såg vad barnet gjorde. Utan pedagogerna hade fokus på ett annat barn. T.ex. kunde vi se vid ett observationstillfälle när en pedagog hjälpte ett barn att klä på sig, men bad ett annat barn hämta sin fleecetröja på hyllan. Det andra barnet gick till hyllan för att hämta sin fleecetröja men kunde inte få ner den från kroken. Detta missade pedagogerna för hon satt med ryggen mot. Under observationstillfället bad pedagogerna det andra barnet hämta fleecetröjan tre gånger. Tredje gången hjälpte pedagogerna barnet. Ur barnets perspektiv växlade pedagogerna mellan att vara närvarande och inte närvarande. Om pedagogerna fokuserar på ett barn i taget får alla barn stå i centrum, där blir de bekräftade och sedda.

Lärandet vi observerade i tamburen kunde varit än mer lärande om pedagogerna tänkt mer på hur hon uttryckt sig och vad hon använt för ord. T.ex. genom att benämna mer föremål och platser med namn. Det förekom många beskrivningar så som:

Pedagog: Hämta dina skor där borta.

Pedagog: Titta, där ligger den andra vanten.

Pedagog: Nu tar vi den skon, sedan tar vi den andra.

Pedagog: Sitter vantarna på?

Genom att beskriva med fler ord, använda räkneord och höger och vänster, får barnet ett större ordförråd:

Pedagog: Hämta dina skor på hyllan.

Pedagog: Titta, till höger om dig ligger den andra vanten.

Pedagog: Nu tar vi höger sko, sedan tar vi den vänstra.

Pedagog: Är alla fingrarna i? Ett, två, tre, fyra och fem fingrar.

Vi kunde också se att det var svårt att ha ögonkontakt med det yngsta barnet som behöver mycket hjälp med påklädning. Oftast sätter pedagogen dem i knät för de behöver stöd i ryggen för att inte ramla. Det kan vara svårt för det yngsta barnet att veta, på grund av bristande ögonkontakt, om pedagogen pratat med det eller någon annan.

4.3 Pedagogens förhållningssätt

Barnet i tamburen skojar med pedagogen när de tillsammans ska leta upp barnets strumpa. Här använder pedagogen den artistiska funktionen när de skojade och skämtade i tamburen. Bertolani-Andersson (1998) skriver att pedagogens varma och personliga förhållningssätt, även den fysiska miljön spelar roll för hur barnet utvecklar sig och sin identitet. Barnet sätter sin interaktion och relatering till omvärlden i centrum för sin inlärningsprocess för att pedagogen har ett barnorienterat pedagogiskt förhållningssätt. Hade nu pedagogen haft ett annat förhållningssätt mot barnet, kunde kanske barnet blivit arg och ledsen.

Något som kunde utläsas av observationerna var att pedagogen blev stressad i tamburen när det var mycket barn. Då blev pedagogen okoncentrerad, ägnade sig åt mer än ett barn i sänder och då uteblev lärandesituationen. Barnet går och gör något annat istället för att vara hos pedagogen. Ellneby (2010) skriver att om pedagogen är splittrad och okoncentrerad, kan barnet bli orolig och tolka det som att pedagogen inte är intresserad av vad barnet har att säga. Visar pedagogen ett lugn och inte stressa på barnet, blir förhållningssättet mellan pedagogen och barnet ett trivsamt tillfälle för lärande för båda. Emilson (2008) och Pramling Samuelsson (1993) skriver att om barn blir bemötta och sedda med respekt och förståelse i en kommunikationsprocess med pedagoger, utvecklar de tillit till sig själva och till sin omvärld i förskolemiljö. När pedagogen koncentrerade sig på bara ett barn i sänder kunde man utläsa i observationerna att förhållningssättet mellan pedagogen och barnet blev gemytligt.

5. Avslutande reflektioner

När vi gjorde våra observationer var det snö och kallt ute. Påklädningen tog längre tid, vilket kunde göra att pedagogen kunde föra en längre dialog med barnet. Men samtidigt blev de barn som redan var påklädda, varma och gnälliga. En reflektion som skulle kunna leda till en fortsatt forskning är vilken kommunikation och lärande som sker i tamburen under övriga årstider dvs. vår, sommar och höst. Då förutsättningarna är annorlunda.

När vi startade vår undersökning om pedagogens kommunikation med det yngre barnet, var vår uppfattning att det inte var ett så stort lärande i tamburen. Under undersökningens gång har vi ändrat vår uppfattning. Då vi har sett i våra observationer att ett stort lärande förekommer. Vår syn på kommunikationen och lärandet i tamburen har förändrats. Något som vi kommer att ta med oss i vårt dagliga arbete på förskolan.

6. Referenser

- Bertolani, Pier-Giorgio & Andersson, Tomas (1998). *Att möta ett barn: ett barnorienterat förhållningssätt från ideologi till metod*. Stockholm: Gothia
- Björklund, Elisabeth (2008). *Att erövra litteracitet: små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2009
Tillgänglig på Internet:
http://gupea.ub.gu.se/dspace/bitstream/2077/18674/1/gupea_2077_18674_1.pdf
- Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Diderichsen, Agnete (red.) (1991). *Omsorg for de 2-6 årige. 2, Børns omsorgsbehov - set gennem børns egne udtryk*. København: Danmarks Pædagogiske Institut
- Ellneby, Ylva (2010). *Att samtala med barn: genom att lyssna med fyra öron*. 1. utg. Stockholm: Natur och kultur
- Emilson, Anette (2008). *Det önskvärda barnet: fostran uttryckt i vardagliga kommunikationshandlingar mellan lärare och barn i förskolan*. Diss. (sammanfattning) Göteborg : Göteborgs universitet, 2008
Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/18224>
- Ernklev, Håkan (2012). *Barn & tecken - vad och varför?*
Tillgänglig på Internet: http://www.takk.se/barn_och_teckenkommunikation.htm
- HSFR (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet. Hämtad 120605 <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- Johansson, Eva (2011). *Möten för lärande: pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. 2., rev. uppl. Stockholm: Skolverket
Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2694>
- Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. utg.] (2010). Stockholm: Skolverket
Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>
- Nilsson, Björn & Waldemarson, Anna-Karin. (2007). *Kommunikation samspel mellan människor /*. Enskede: TPB
- Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

- Pramling Samuelsson, Ingrid (1993). *Barnomsorg för de yngsta: en forskningsöversikt*. 1. uppl. Stockholm: Socialstyr.
- Qvarsell, Birgitta (2005). Early Childhood Culture and Education for Children's Rights. *International Journal of Early Childhood*,
- Strandberg, Leif (2006). *Vygotskij i praktiken: bland plugghästar och fusklappar*. 2. uppl. Stockholm: Norstedt
- Svenska Akademiens ordlista (SAOL)
Tillgänglig på Internet:
http://www.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_pa_natet/ordlista
- Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma
- Tisell, Anneli (2009). *Lilla boken om tecken: som ett verktyg för kommunikation och språkutveckling*. 1. uppl. Lidingö: Hatten
- United Nations High Commissioner for Human Rights, UNCRC. (1989).
Tillgänglig på Internet: <http://www.unhcr.ch/html/menu3/b/k2crc.htm>

7. Bilagor

7.4 Bilaga 1

Till pedagogen

Hej!

Jag heter (namn). Jag arbetar på (förskola) och studerar på Kristianstads högskola till förskollärare. Jag är inne på min femte termin och ska under HT-12 skriva ett examensarbete tillsammans med min studiekamrat.

Jag har fått (namn) tillåtelse att under terminens gång, komma till er förskola för att samla material till undersökningen, genom att observera hur pedagogerna kommunicerar med de yngre barnen vid påklädning inför utgång. Jag kommer att föra anteckningar under mina observationer, och möjligen ställa frågor till pedagogerna för att förtydliga vissa händelseförlopp.

Det material jag samlar in kommer endast användas i vår studie och hanteras enligt gällande forskningsetiska principer. Vi kommer inte använda några namn i vårt arbete vare sig på personer eller då det gäller i vilken förskola studien gjorts.

Deltagandet i studien är självklart frivillig för alla inblandade (fyll i talongen nedan) och som deltagare kan du avbryta din medverkan om du vill, utan att ange skäl till avbrottet. Har du några frågor angående studien ring gärna eller maila till mig.

Med vänliga hälsningar (namn)

(Namn) tel: xxxxxxxx

E-post:

JAG DELTAR I STUDIEN HÖSTEN 2012   JA   NEJ

Pedagogens namn: _____

Underskrift: _____

Åter senast 26/10-12

7.3 Bilaga 2

Till föräldrar 1

Hej!

Jag heter (namn). Jag arbetar på (förskolans namn) och studerar på Kristianstads högskola till förskollärare. Jag är inne på min femte termin och ska under HT-12 skriva ett examensarbete tillsammans med min studiekamrat (namn).

Jag har fått (namn) tillåtelse att under terminens gång, komma till er förskola för att samla material till studien, genom att observera hur pedagogerna kommunicerar med de yngre barnen vid påklädning inför utgång. Jag kommer att föra anteckningar under mina observationer, och möjligen ställa frågor till pedagogerna för att förtydliga vissa händelseförlopp.

Det material jag samlar in kommer endast användas i vår studie och hanteras enligt gällande forskningsetiska principer. Vi kommer inte använda några namn i vårt arbete vare sig på personer eller då det gäller i vilken förskola studien gjorts.

Deltagandet i studien är självklart frivillig för alla inblandade och som deltagare kan du avbryta din medverkan om du vill, utan att ange skäl till avbrottet. Fyll i talongen nedan och lämna till någon pedagog på avdelningen. Har du några frågor angående studien ring gärna eller maila till mig.

Med vänliga hälsningar (namn)

(Namn) tel: xxxxxxxx

E-post: xxxxxxxxxxx@xxxxxx

MITT BARN DELTAR I STUDIEN HÖSTEN 2012

JA   NEJ

Barnets namn: _____

Förälders underskrift: _____

Åter senast 26/10-12

Till föräldrar 2

Hej!

Jag heter (namn). Jag arbetar på (namn på förskolan) och studerar på Kristianstads högskola till förskollärare. Jag är inne på min femte termin och ska under HT-12 skriva ett examensarbete tillsammans med min studiekamrat (namn).

Jag har fått (förskolechefens namn) tillåtelse att under terminens gång, komma till er förskola för att samla material till studien, genom att observera hur pedagogerna kommunicerar med de yngre barnen vid påklädning inför utgång. Jag kommer att föra anteckningar under mina observationer, och möjligen ställa frågor till pedagogerna för att förtydliga vissa händelseförlopp.

Det material jag samlar in kommer endast användas i vår studie och hanteras enligt gällande forskningsetiska principer. Vi kommer inte använda några namn i vårt arbete vare sig på personer eller då det gäller i vilken förskola studien gjorts.

Deltagandet i studien är självklart frivillig för alla inblandade och som deltagare kan ert barn avbryta medverkan om ni vill, utan att ange skäl till avbrottet. Vill ni INTE att ert barn ska medverka, fyll i talongen nedan och lämna till någon pedagog på din avdelning. Har du några frågor angående studien ring gärna eller maila till mig.

Med vänliga hälsningar (namn).

(Namn) tel: xxx xxx xx xx

E-post: xxxxxxxxxxxx@xxxxxx.se

JAG VILL INTE ATT MITT BARN DELTAR I STUDIEN HÖSTEN 2012

Barnets namn: _____

Förälders underskrift: _____

Åter senast 16/11-12

7.2 Bilaga 3

Till förskolechef

Hej (namn)!

Jag, (namn), läser till förskollärare på Kristianstads högskola och är inne på min femte termin. Jag ska under HT-12 skriva ett examensarbete tillsammans med min studiekamrat (namn).

I examensarbetet undersöker vi hur pedagogerna kommunicerar med de yngre barnen. För att samla material till studien skulle jag vilja göra observationer på (förskolan) vid påklädning inför utgång. Jag kommer att föra anteckningar under mina observationer, och möjligen ställa frågor till pedagogerna för att förtydliga vissa händelseförlopp.

Det material jag samlar in kommer endast användas i vår studie och hanteras enligt gällande forskningsetiska principer. Vi kommer inte använda några namn i vårt arbete vare sig på personer eller då det gäller i vilken förskola studien gjorts.

Deltagandet i studien är självklart frivillig för alla inblandade och som deltagare kan man avbryta sin medverkan när man vill, utan att ange skäl till avbrottet. Jag bifogar det material som jag skickar till föräldrar och pedagoger om du godkänner att jag gör min studie på ovan nämnd fsk.

Med vänliga hälsningar (namn)

(Namn) Tel: xxxxxx

E-post:

7.1 Bilaga 4

Tabell

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Pedagogisk dialog																	
Lärande	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Ögonkontakt	x			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Lyssnade	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Respektera	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Närvarande	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Monologisk dialog																	
Tillsägelser																	
Korrigerig																	
Instruktion					x				x	x	x						
Inte ögonkontakt													x	x	x	x	x
Inte respektera																	
Inte närhet																	
Inte närvarande													x	x	x	x	x
Tecken som stöd																	